

Täiskasvanuhariduse valdkonna statistika põhinäitajad

Koostaja: Mart Reinhold

Haridus- ja Teadusministeeriumi analüütik

Haridus- ja Teadusministeerium

2017

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus	3
1. Täiskasvanute haridustase	4
1.1. Eesti elanikkonna haridustase	4
1.2. Erialase hariduseta täiskasvanute haridustase	6
1.3. Madala haridustasemega täiskasvanud	8
2. Elukestvas õppes osalemine	10
3. Täiskasvanud õppurid tasemeõppes	19
3.1. Täiskasvanud õppija kõrghariduses	19
3.2. Täiskasvanud õppija kutsehariduses	21
3.3. Täiskasvanud õppija üldhariduses	23
4. Kutseksamite sooritamine	25
Kokkuvõte	26
Lisa 1. Kasutatud mõisted	27

Sissejuhatus

Täiskasvanuharidusest Eestis rääkides mõistame täiskasvanute koolitust nii tasemeõppes kui täienduskoolituses. Tasemeõppe korraldamist reguleerivad põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, kutseõppeasutuse seadus, rakenduskõrgkooli seadus, ülikooliseadus ning erakooliseadus. Täienduskoolitus on väljaspool tasemeõpet õppekava alusel toimuv eesmärgistatud ja organiseeritud õppetegevus, mida sageli nimetatakse ka mitteformaalõppeks.¹

Täiskasvanuks olemise vanuselised piirid ei ole haridusest rääkides täpselt defineeritud. Et täiskasvanuharidus on tihedalt seotud tööturu ja konkurentsivõime mõistega, siis on valdkondlikes ülevaadetes levinuimaks viisiks analüüsida 25-64-aastaste inimeste osalemist hariduses. Aga näiteks kõrghariduses loetakse täiskasvanud õppijaks 30-aastaseid ja vanemaid õppureid.

Käesolevasse ülevaatesse on koondatud Eesti täiskasvanuharidust iseloomustavad põhilised statistilised näitajad 2016. aasta ja 2016/2017. õppeaasta kohta nii tasemeõppes kui elukestvas õppes tervikuna nii õppevormide kui vanuse kaupa.

Antud dokumendis on andmete peamisteks allikateks Eesti Hariduse Infosüsteem (EHIS), Eesti Statistikaameti poolt läbiviidav Eesti tööjõu-uuring (ETU) ning Eurostat-i poolt koondatav rahvusvaheline statistika ja lisaks on kasutatud Kutseregistri andmeid.

¹Täiskasvanute koolituse seadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/123032015005>

1. Täiskasvanute haridustase

1.1. Eesti elanikkonna haridustase

Eri- ja kutsealase hariduseta täiskasvanute (25–64aastased) osakaal oli 2016. aastal 28,5% ning on püsinud sarnasel tasemel viimased 3-4 aastat (vt tabel 1; joonis 1). Ilma erialase hariduseta inimeste hulka arvestatakse kõik, kes ei oma **kutseharidust või kõrgharidust**.

Tabel 1. Elanikkonna haridustase vanuses 25-64 (tuhandetes)²

25-64	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Erialase hariduseta	243,4	245,1	245,8	230	227,5	221,9	215,3	209,6	211,4	207,6	205,3
Kutseharidusega	311,6	307,9	294,3	301,4	309,7	296,2	298,5	297,3	289,6	289,3	284,5
Kõrgharidusega	164,5	161,1	172,6	184,4	181,5	202,2	205,8	212,3	218,1	222	229,9
Kokku	719,3	714	712,8	715,8	718,8	720,4	719,7	719,1	719,0	718,9	719,7

Allikas: SA, *töäjõu-uuring*

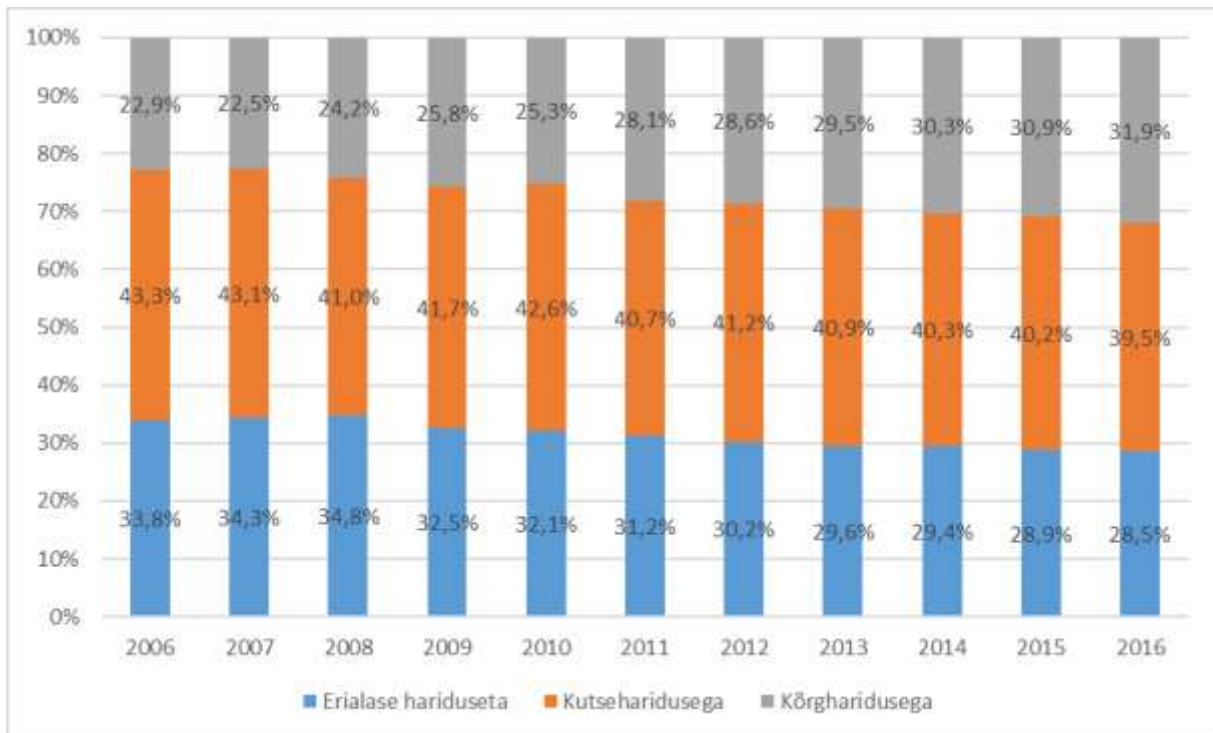
Eestis on erialase hariduseta tööjõu suur osakaal olnud pikalt probleemiks ja on jätkuvalt suureks väljakutseks tulevikus. Nii Eesti konkurentsivõime kava *Eesti 2020* kui Elukestva õppe strateegia eesmärgiks on vähendada eri- ja kutsealase hariduseta täiskasvanute (25-64-aastased) osakaalu 2020. aastaks 25%-ni.

Eri- või kutsealase hariduseta inimeste hulga vähendamiseks on oluline vähendada katkestajate arvu ning tõsta täiskasvanute osalust kutse- ja kõrghariduses. Hinnanguliselt peaks Elukestva õppe strateegias seatud sihttaseme saavutamiseks omandama kutse- või kõrghariduse igal aastal ligikaudu 7200 inimest, kes on 2020. aastaks vanuserühmas 25–64 aastat.³

² Siin ja edasi 2016. a kohta Statistikaameti andmed. 2006.-2015. aasta andmed on ISCED2011 haridustasemetega järgi ümber arvutatud 21.02.2017.

³Riigikontroll (2016). Ülevaade täiskasvanute osalemisest kutseõppes.

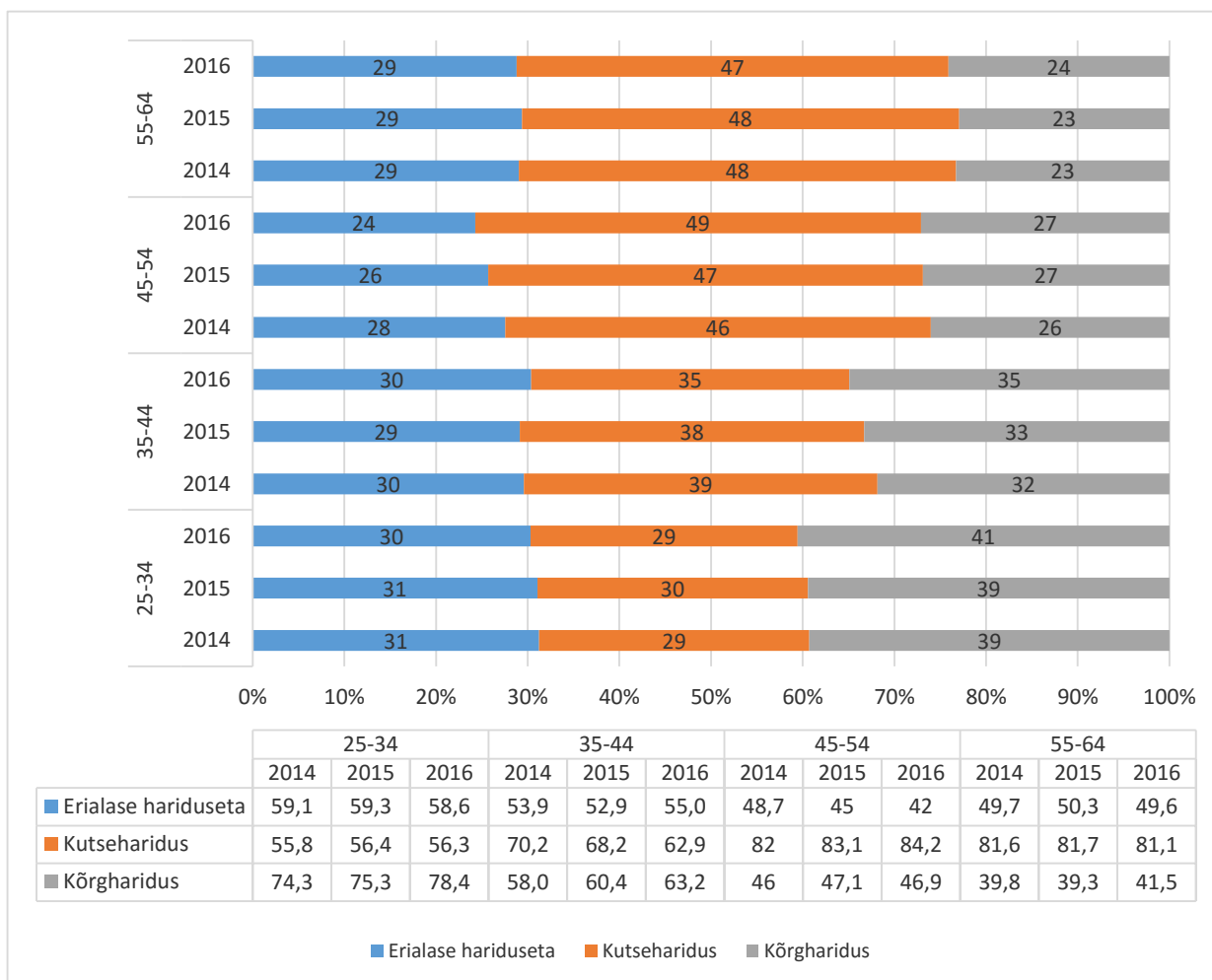
<http://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/2375/Area/1/language/et-EE/Default.aspx>.

Joonis 1. 25–64-aastane elanikkond omandatud hariduse järgi aastatel 2006-2016, (%).

Allikas: SA, tööjõu-uuring

Ilma erialase hariduseta isikute arv on mõnevõrra suurem olnud nooremas vanusegrupis. Viimastel aastatel on 25-34 aastaste seas erialase hariduseta inimeste osakaal püsinud samal tasemel. Eesti kõrgharidusega inimeste osakaal on olnud ajalooliselt kõrge. Kõrge tase ei puuduta vaid nooremaid täiskasvanuid (25–34aastasi), kellest 2016. aastal 41%-l oli kõrgharidus, vaid ka 35-44 aastasi, kellest 2016. aastal 35%-l on kõrgharidus (vt joonis 2).

Joonis 2. 25–64-aastane elanikkond omandatud hariduse järgi 2014-2016. aastal vanusegrupi lõikes, (tuhat).

Allikad: SA, tööjõu-uuring

Üldised trendid on olnud viimastel aastatel positiivsed, kuid detailsemalt vaatamata ei ole võimalik saada olukorrast adekvaatset ülevaadet.

1.2. Erialase hariduseta täiskasvanute haridustase

Erialase hariduseta inimeste hulgas on oluline eristada üldkeskharidusega ja põhihariduse või madalama haridustasemega inimesi. Viimastel aastatel on üldkeskharidusega inimese arv olnud vahemikus ca 145-150 tuhat, keskhariduseta inimesi oli 2016. aastal ca 80 tuhat (vt tabel 2). Tööturul on kõige haavatavam täiskasvanute grupp põhi- või keskhariduseta inimesed. **Keskhariduseta inimesed on sagedamini töötud** (25–64-aastaste seas 11,5% keskhariduseta vs 6,2% keskmine 2016. aastal) või hoopis tööturult eemal (töötjus osalemise määrad 25–64-aastaste seas vastavalt 69,3% keskhariduseta inimestel vs 83,5% keskmiselt 2016. aastal), hõives olles on neil sagedamini madalamad palgad.

Tabel 2. Elanikkonna haridustase vanuses 25-64 (tuhat), 2010-2016.

25-64	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kokku	718,7	720,4	719,7	719,1	719	718,9	719,7
Esimese taseme haridus või madalam	100,9	100,4	94,5	90,2	85,5	82,3	79,9
..põhiharidus (põhikooli 6 klassi)* või madalam	7	5,7	5,3	6,5	5,5	5,6	6
..põhiharidus (põhikooli 9 klassi)*	67,6	70,7	64,9	58,8	56,5	57,3	53,7
..põhiharidusenõudeta kutseharidus, kutseharidus põhihariduse baasil	26,3	24	24,3	24,9	23,6	19,4	20,2
Teise taseme haridus, teise taseme järgne ning kolmanda taseme eelne haridus	363,2	354,2	354,6	360,4	363,9	363,2	360,9
..üldkeskharidus	152,9	145,5	145,1	144,3	149,4	144,7	145,6
..kutsekeskharidus (sh keskeri- või tehnikumiharidus) põhihariduse baasil	163,4	158,2	157,4	159,4	154,3	157,3	155,4
..kutsekeskharidus keskhariduse baasil	46,9	50,5	52	56,7	60,2	61,2	59,9
Kolmanda taseme haridus	254,6	265,7	270,6	268,5	269,6	273,4	279
..keskeriharidus keskhariduse baasil	73,1	63,5	64,8	56,3	51,5	51,4	49
..kõrgharidus, magistri- ja doktorikraad	181,5	202,2	205,8	212,3	218,1	222	229,9

Allikas: SA, *tööjõu-uuring*

Märkus:

- Erialase hariduseta = põhiharidus (põhikooli 6 klassi)* või madalam + põhiharidus (põhikooli 9 klassi)* + üldkeskharidus
- Kutseharidus = põhiharidusenõudeta kutseharidus, kutseharidus põhihariduse baasil + kutsekeskharidus (sh keskeri- või tehnikumiharidus) põhihariduse baasil + kutsekeskharidus keskhariduse baasil + keskeriharidus keskhariduse baasil
- Kõrgharidus = kõrgharidus, magistri- ja doktorikraad

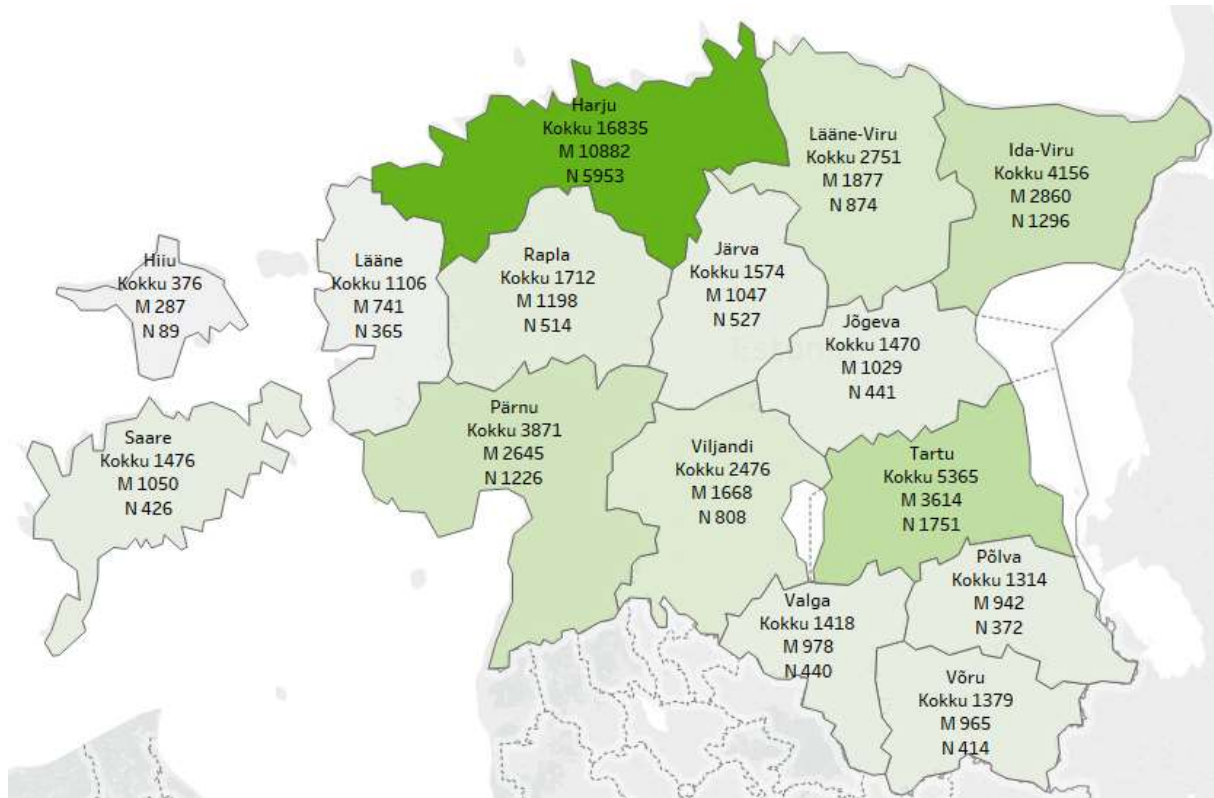
Keskhariduseta inimeste tagasitoomist tasemeharidusse analüüsis HTMi tellimusel Centar (Räis jt 2014)⁴ ja tõi välja, et **keskhariduseta inimeste koguarvust õpib keskhariduse tasemel vaid väga väike osa (ca 5%)**. Neist suurem osa on mittestatsionaarses üldkeskharidusõppes. Kutsekeskharidust pakutakse ainult statsionaarse õppena, seetõttu on seda omandavad täiskasvanud valdavalt noored (20–24-aastased). Tekkinud on veel võimalus, et kutsekeskhariduse õppekavadele võivad õppima asuda ka vähemalt 22-aastased ilma põhihariduseta isikud, kes suudavad tõendada, et neil on põhihariduse tasemele vastavad teadmised, oskused ja hoiakud ehk kompetentsid. Kuid seegi ei ole toonud õppesse rohkem keskhariduseta täiskasvanuid.

Uuringust selgus veel, et keskhariduseta täiskasvanutest kavandab õpingute jätkamist vähem kui viiendik. Peamised takistused kooli tagasipöördumisel on seotud **madala õpimotivatsiooni ja majanduslike raskustega**.

⁴ Räis, M. L., Kallaste, E., Kaska, M., Järve, J., Anspal, S. (2014). Põhi- ja keskhariduseta täiskasvanute tasemeharidusse tagasitoomise toetamine. HTM.

1.3. Madala haridustasemega täiskasvanud

Eesti elanikkonna üldkeskhariduse omandanute märkimisväärselt kõrgete näitajate kõrval⁵ on noorema vanuserühmasage piirdumine põhiharidusega tõsiseks mõtlemiskohaks (vt joonis 3).

Joonis 3. Põhihariduse või madalama haridustasemega 20-34. aastaste jaotus maakonna ja soo lõikes 2016. aastal.

Allikas: SA

Ka vanuserühmas 25-29 on suur osakaal vaid keskhariduseta inimesi. Kui senini oli nooremas keskeas põhiharidusega piirdumine vähene, siis nüüd on seegi iga aastaga järjest kasvav. Vanemate vanuserühmade vähest keskhariduseta piirdumist mõjutab eelkõige kunagine kohustusliku keskhariduse nõue.

⁵ Üldkeskhariduse omandanute osakaal 25-64 aastaste hulgas on Eestil märkimisväärselt kõrgem kui EL keskmine (Eesti 2016: 89,1; EL28: 77,0)

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00065&plugin=1>

Tabel 3. Keskmise hariduseta inimesi maakonna lõikes ja nende osakaal 2016. aastal.

	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64
Harju	5310	6074	5451	5109	3122	1339	982	1131	2387
Osakaal	16,9%	13,0%	11,4%	11,2%	7,4%	3,7%	2,8%	3,2%	7,0%
Hiiu	121	142	113	112	127	84	64	88	184
Osakaal	19,3%	19,1%	19,8%	21,7%	19,8%	11,9%	8,6%	12,0%	26,4%
Ida-Viru	1184	1567	1405	1178	761	336	231	396	892
Osakaal	19,4%	17,5%	16,1%	13,6%	7,6%	3,6%	2,1%	3,1%	7,2%
Jõgeva	518	525	427	457	425	292	224	239	436
Osakaal	24,4%	22,7%	25,7%	28,7%	22,0%	13,2%	10,0%	10,7%	20,7%
Järva	526	585	463	544	411	265	185	283	433
Osakaal	28,3%	27,1%	24,8%	32,2%	22,0%	12,8%	8,4%	12,3%	20,7%
Lääne	360	424	322	395	412	241	177	208	359
Osakaal	24,9%	24,8%	22,9%	29,8%	26,2%	13,6%	9,9%	11,3%	20,4%
Lääne-Viru	865	1035	851	961	918	504	378	434	767
Osakaal	24,3%	24,6%	23,8%	28,1%	23,2%	12,5%	8,8%	10,3%	19,1%
Põlva	403	477	434	454	388	221	177	231	379
Osakaal	21,6%	22,7%	25,2%	28,6%	21,4%	11,6%	8,3%	10,7%	19,9%
Pärnu	1239	1439	1193	1106	914	530	290	404	665
Osakaal	25,5%	24,7%	22,7%	22,3%	17,0%	9,3%	5,1%	7,3%	13,0%
Rapla	569	613	530	567	516	343	233	245	434
Osakaal	26,3%	26,1%	24,0%	25,7%	21,9%	14,4%	10,0%	10,4%	20,1%
Saare	486	537	453	434	382	231	207	292	524
Osakaal	22,6%	20,2%	21,9%	22,8%	17,6%	9,2%	7,9%	12,9%	25,7%
Tartu	1768	1985	1612	1592	1218	776	421	500	1020
Osakaal	20,0%	17,9%	14,6%	15,7%	12,3%	8,2%	4,8%	5,9%	13,4%
Valga	509	513	396	462	359	221	156	193	342
Osakaal	26,1%	24,4%	25,4%	27,2%	17,3%	10,3%	7,4%	9,0%	17,3%
Viljandi	807	915	754	781	658	373	297	334	571
Osakaal	26,1%	25,6%	26,8%	30,0%	22,5%	11,9%	9,1%	9,9%	17,4%
Võru	451	530	398	425	400	249	159	192	332
Osakaal	19,7%	20,9%	20,5%	22,9%	18,1%	10,4%	6,3%	8,1%	15,3%
Kokku	15 116	17 361	14 802	14 577	11 011	6 005	4 181	5 170	9 725
Riigi keskmine	20,3%	17,5%	15,7%	16,3%	12,1%	7,0%	4,8%	5,8%	11,7%

Allikas: SA

2. Elukestvas õppes osalemine

Elukestva õppe lähtearusaamaks on, et õppimine toimub erineval viisil läbi kogu elu. Õppimine ei toimu ainult formaalhariduses, vaid on ajas jätkuv ning hõlmab kolme hariduse omandamise viisi: **formaalset** (kavatsuslik, organiseeritud ja struktureeritud kontekstis toimuv õppimine, teadlikult õppimisena määratletud, hierarhiliselt struktureeritud haridussüsteem), **mitteformaalset** (planeeritud tegevus, mis sisaldab õpielemente kuid pole alati selgelt õppimisena määratletud, ei ole hierarhilise haridussüsteemi kuuluv) ja **informaalselt haridust** (igapäevane tegevus tööl, perekonnas või vabal ajal, ettekavatsemata õppimine, puuduvad otsesed õpieesmärgid, ei ole organiseeritud ega struktureeritud). Kahe esimese elukestvas õppes osalemise vormi kohta kogub andmeid Statistikaamet, mida on kajastatud ka antud ülevaates.

Euroopa Liidu tasemel on kõige olulisem täiskasvanuhariduse indikaator osalemine tasemeõppes (formaalõppes) või koolitusel (mitteformaalses õppes) viimase 4 nädala jooksul (sageli kasutatakse ka koondnimetust „osalemine elukestvas õppes“), mille kohta kogutakse informatsiooni Tööjõu-uuringu (*Labor Force Survey*, LFS) käigus. Eurostati andmetel osales 2016. aastal Eestis elukestvas õppes 15,7% ja Euroopa Liidus keskmiselt 10,8% (vt tabel 4).

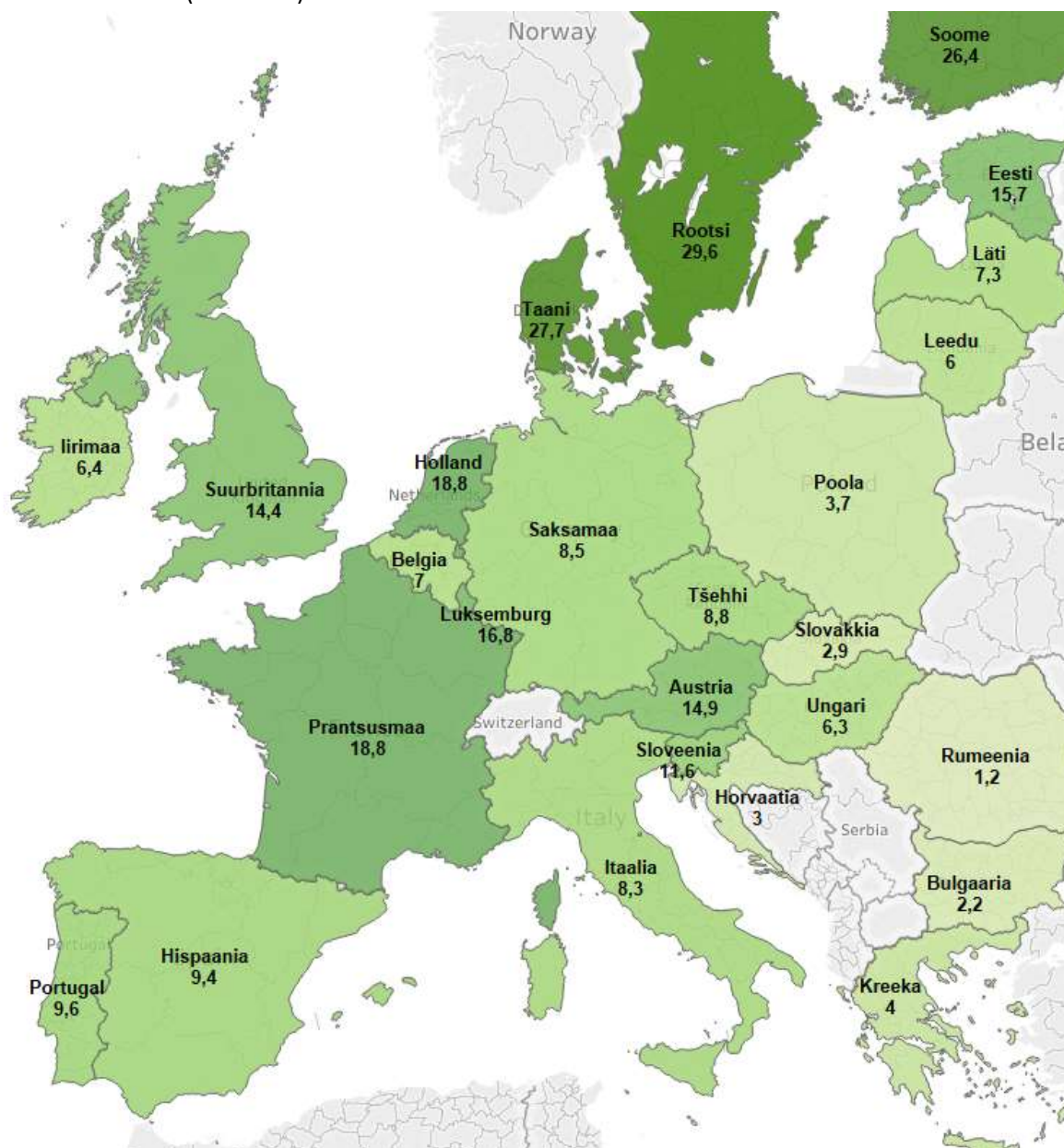
Tabel 4. 25-64-aastaste osalemine tasemeõppes või koolitusel viimase 4 nädala jooksul 2008-2016. aastal, (%).

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016 vs 2015
Rootsi	22,5	22,5	24,7	25,3	27	28,4	29,2	29,4	29,6	↗
Taani	30	31,3	32,6	32,3	31,6	31,4	31,9	31,3	27,7	↘
Soome	23,1	22,1	23	23,8	24,5	24,9	25,1	25,4	26,4	↗
Prantsusmaa	6	5,7	5	5,5	5,7	17,8	18,4	18,6	18,8	↗
Holland	17,4	17,4	17	17,1	16,9	17,9	18,3	18,9	18,8	↘
Luksemburg	8,7	13,8	13,5	13,9	14,2	14,6	14,5	18	16,8	↘
Eesti	9,7	10,5	11	11,9	12,8	12,6	11,6	12,4	15,7	↗
Austria	13,3	13,9	13,8	13,5	14,2	14,1	14,3	14,4	14,9	↗
Suurbritannia	20,5	20,7	20,1	16,3	16,3	16,6	16,3	15,7	14,4	↘
Sloveenia	14,3	14,8	16,4	16	13,8	12,5	12,1	11,9	11,6	↘
EL (28 liikmesriiki)	9,5	9,5	9,3	9,1	9,2	10,7	10,8	10,7	10,8	↗
Portugal	5,3	6,4	5,7	11,5	10,5	9,7	9,6	9,7	9,6	↘
Hispaania	10,7	10,8	11,2	11,2	11,2	11,4	10,1	9,9	9,4	↘
Tšehhi	8	7,1	7,8	11,6	11,1	10	9,6	8,5	8,8	↗
Saksamaa	8,1	8	7,8	7,9	7,9	7,9	8	8,1	8,5	↗
Itaalia	6,3	6	6,2	5,7	6,6	6,2	8,1	7,3	8,3	↗
Malta	6,3	6,2	6,2	6,6	7,1	7,6	7,4	7,2	7,5	↗
Läti	6,9	5,6	5,4	5,4	7,2	6,8	5,6	5,7	7,3	↗
Belgia	7,1	7,1	7,4	7,4	6,9	6,9	7,4	6,9	7	↗
Küpros	8,8	8,3	8,1	7,8	7,7	7,2	7,1	7,5	6,9	↘
Iirimaa	7,1	6,5	7	7,1	7,4	7,6	6,9	6,5	6,4	↘
Ungari	3,4	3	3	3	2,9	3,2	3,3	7,1	6,3	↘
Leedu	4,9	4,6	4,4	6	5,4	5,9	5,1	5,8	6	↗
Kreeka	3,2	3,5	3,3	2,8	3,3	3,2	3,2	3,3	4	↗

Poola	4,7	4,7	5,2	4,4	4,5	4,3	4	3,5	3,7	↗
Horvaatia	2,6	3	3	3,1	3,3	3,1	2,8	3,1	3	↘
Slovakkia	3,6	3,1	3,1	4,1	3,2	3,1	3,1	3,1	2,9	↘
Bulgaaria	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	2	2,1	2	2,2	↗
Rumeenia	1,8	1,8	1,4	1,6	1,4	2	1,5	1,3	1,2	↘

Allikas: Eurostat 2017

Elukestvas õppes osalejaid on tavapäraselt kõige enam Põhjamaades. Püsivalt väga madal on elukestvas õppes osalemine Bulgaarias ja Rumeenias. Euroopa Liidu keskmine näitaja tegi 2016. aastal väikese tõusu (vt tabel 4).

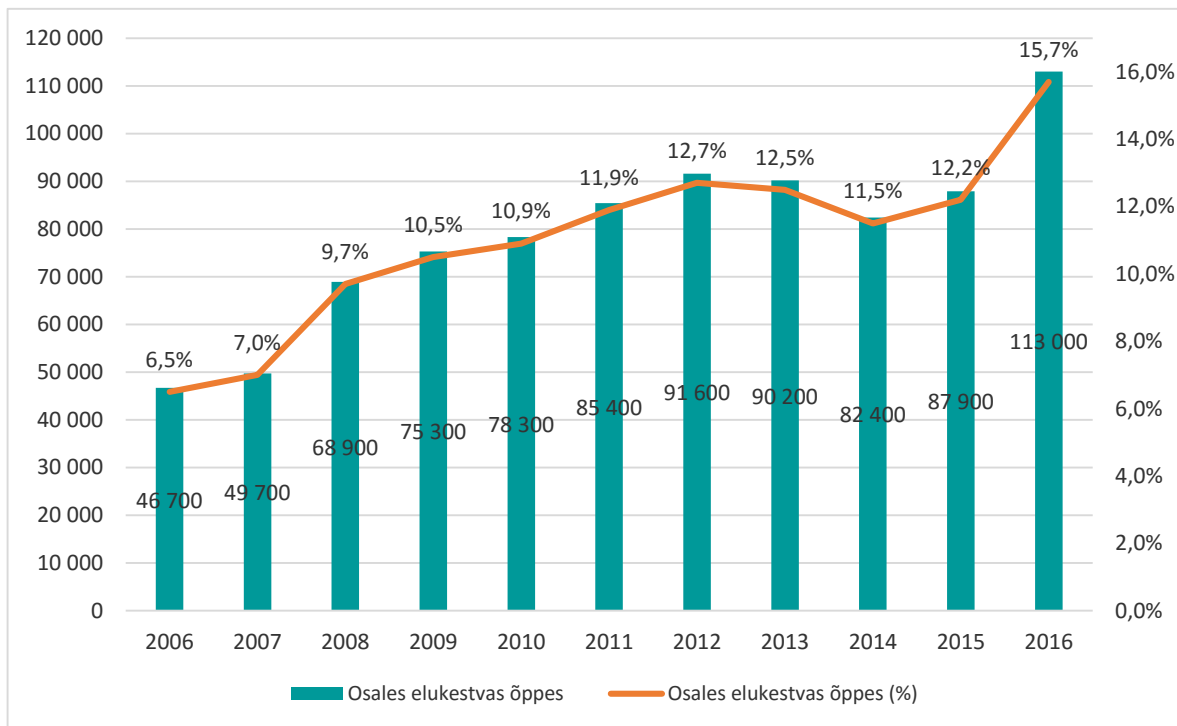

Joonis 4. 25-64-aastaste osalemine tasemeõppes või koolitusel viimase 4 nädala jooksul 2016. aastal, (%).

Allikas: Eurostat, 2016

Täiskasvanute (25–64) osalus elukestvas õppes tegi eelmisel aastal rõõmustava hüppe ning oli kõigi aegade kõrgeim. Küsitlusele eelnenud 4 nädala jooksul õppis tasemeõppes või osales koolitustele 15,7% täiskasvanutest, varasemalt on osalejaid olnud ca 12%. (vt joonis 5). Täiskasvanute osalusele

elukestvas õppes aitavad kindlasti kaasa Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt Euroopa Sotsiaalfondi toel pakutavad tasuta täienduskoolitused. 2016. aastal omandas tasuta kursustel uusi oskusi 11947 täiskasvanut, nendest sai tunnistuse 11 237 osalenut st 94%. Need koolitused olid suunatud konkreetsetele sihtrühmadele, kelleks olid ilma erialase hariduseta täiskasvanud, ilma keskkooliõppes täiskasvanud ning aegunud oskustega täiskasvanud vanuses 50+.

Joonis 5. 25-64-aastaste osalemine tasemeõppes või koolitusel viimase 4 nädala jooksul 2006-2016.

Allikas: SA, tööjõu-uuring

Kõige aktiivsem on elukestvas õppes osalemine Tartus ja Tallinnas, väga madal osalemismäär on Kirde-Eestis (vt tabel 5).

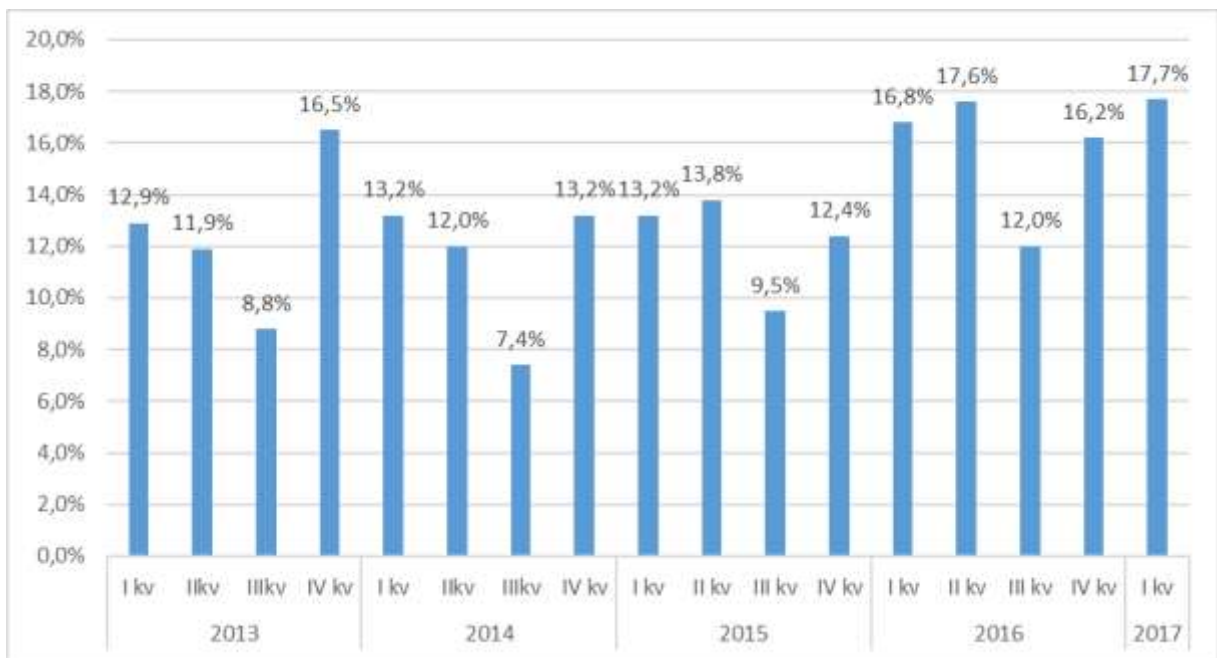
Tabel 5. 25-64-aastaste osalemine tasemeõppes või koolitusel viimase 4 nädala jooksul piirkonna lõikes.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kogu Eesti	6,5	7	9,7	10,5	10,9	11,9	12,7	12,5	11,5	12,2	15,7
Põhja-Eesti	7,5	8,5	10,8	14,4	15,2	15,4	16	17	14,9	15,2	18
..Tallinn	8,1	8,6	11,8	15,8	16,5	16,4	17,3	18,9	16,5	17,8	20
Kesk-Eesti	6,2	6,2	9	8,3	7,3	8	8,8	10,1	6,9	7,2	12
Kirde-Eesti	2,3	4,3	6,5	6,1	7,7	8,7	7,9	5,5	5,7	4,8	7,3
Lääne-Eesti	5,4	4,1	8,4	8,3	9,3	9,5	10	7,9	8,8	11	16,4
Lõuna-Eesti	7,7	7,4	10,2	8	7,1	9,6	11,7	10,6	10,6	12,7	16,5
..Tartu linn	11,4	11,8	15,8	14,4	11	16,8	21,4	16,9	18,1	20,9	25,8

Allikas: SA, tööjõu-uuring

Elukestvas õppes osalemist vaadeldakse ka kvartalite lõikes (vt joonis 6). Tulemused on rõõmustavad, sest kõige aegade parim tulemus (17,7 %) saavutati 2017. aasta esimeses kvartalis. Enamasti on

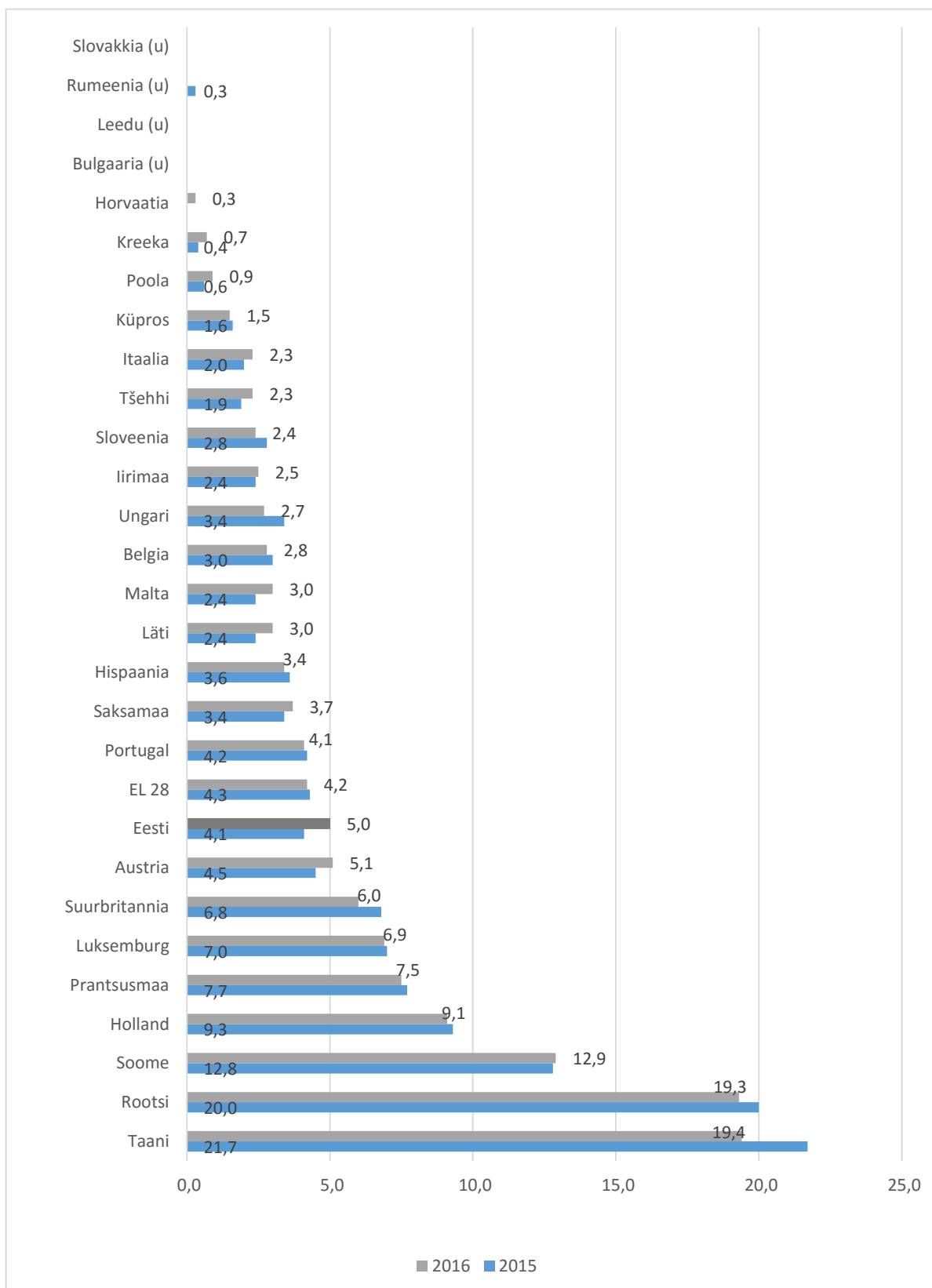
olnud kõrge näitaja IV kvartalis, kõige vähem osaletakse koolis ja koolitustel III kvartalis, mis on tingitud aktiivsest puhkuste perioodist, mil koolitusi pakutakse vähem.

Joonis 6. 25-64-aastaste osalemine tasemeõppes või koolitusel viimase 4 nädala jooksul kvartalite lõikes 2013-2017 I kv, (%).

Allikas: SA, tööjõu-uuring

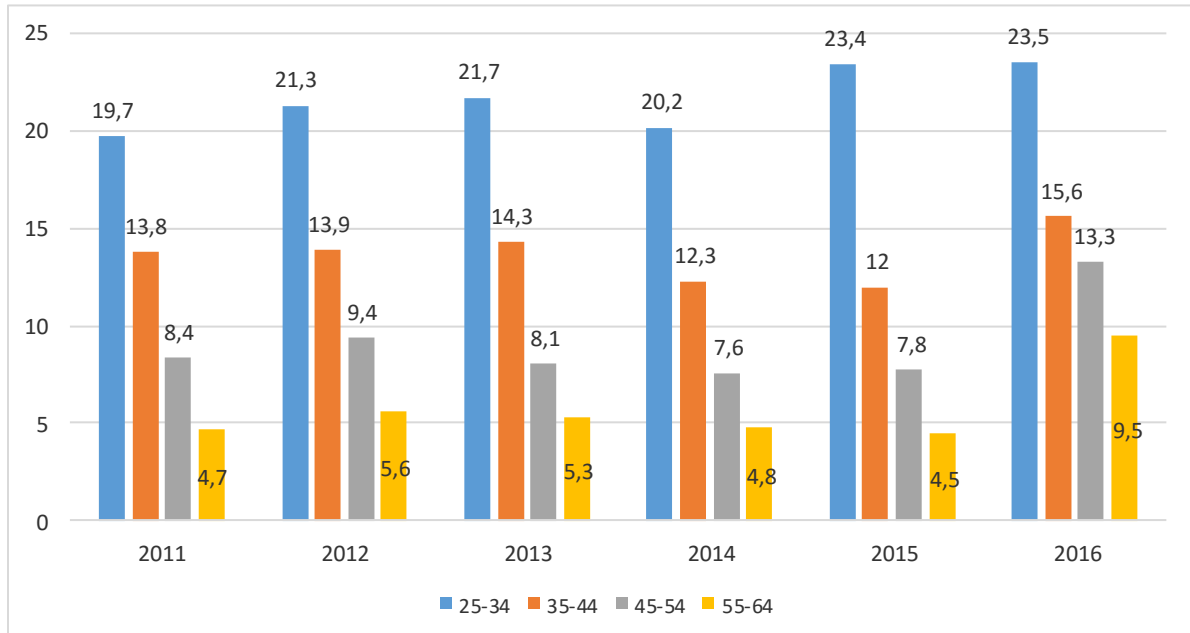
Madala haridustasemega elanike vähene osalemine elukestvas õppes ei ole vaid Eestis probleemiks – enamuses Euroopa Liidu riikides on sarnane olukord. Euroopa Liidu keskmine oli 2016. aastal 4,2%, Eesti vastav näitaja oli 5,0% (vt joonis 7).

Joonis 7. 25-64-aastaste põhihariduse või madalama haridustasemega inimeste osalemine tasemeõppes või koolitusel viimase 4 nädala jooksul 2015. ja 2016. aastal, (%)

Allikas: Eurostat

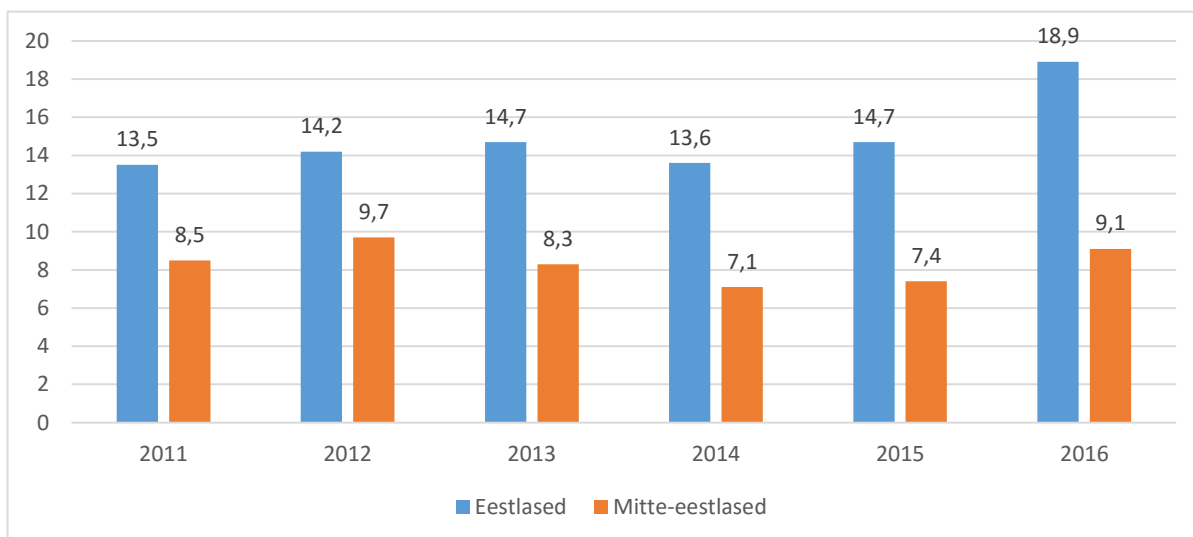
Kõige aktiivsemad on enda koolitamisel olnud 25–34-aastased inimesed (2016. a 23,5%), kelle osalus viimasel viiel aastal on järjepidevalt kasvanud. 35–44-aastaste osalusprotsent on 2014.–2015. aastatel vähenenud, langedes 2015. aastaks 12,0%ni, kuid 2016. aastal toimus kasv – 15,6%ni. Ka vanuserühmas 44–54 toimus märkimisväärne kasv – 7,8%lt 2015. a 13,3%-le 2016. aastal. Kahekordistus 55–64-aastaste elanike elukestvas õppes osalemise määr (2015. a – 4,5%; 2016. a – 9,5%). (vt joonis 8).

Joonis 8. 25-64-aastaste osalemine tasemeõppes või koolitusel viimase 4 nädala jooksul vanusegrupi lõikes, (%).

Allikas: SA, tööjõu-uuring

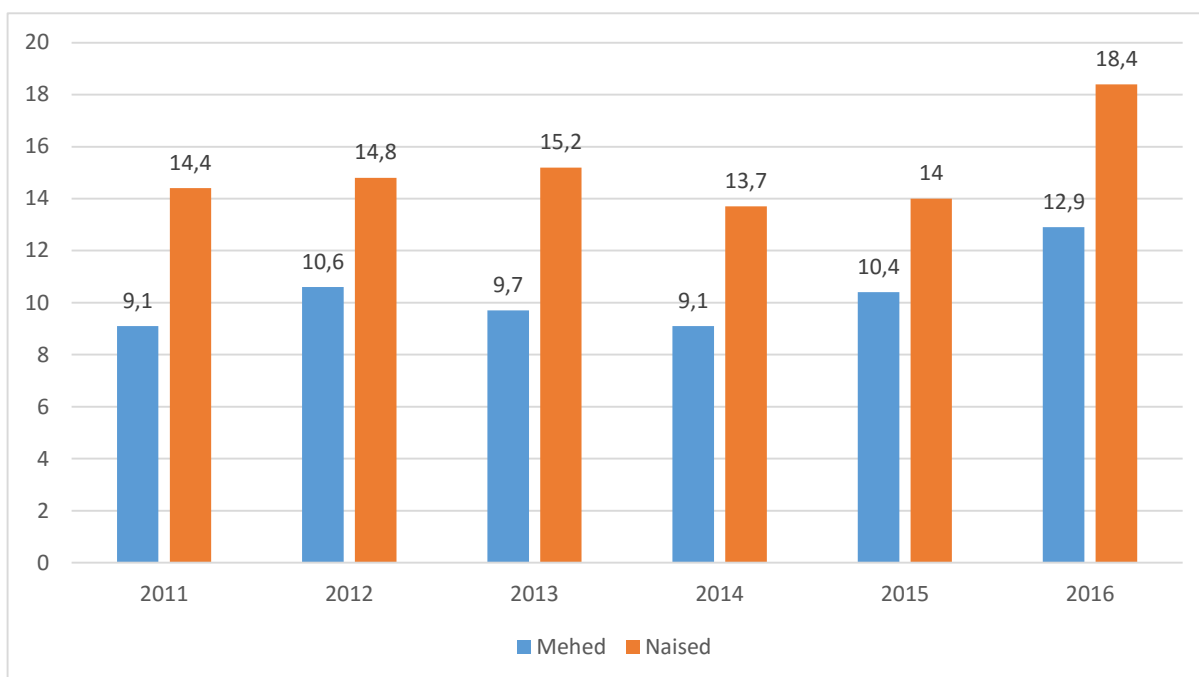
Eestlaste osalemine elukestvas õppes kasvas võrreldes 2015. a tulemusega (14,7%) ca 4 protsendipunkti võrra ja moodustas 18,9%, mis on ühtlasi ka aegrea kõrgeim tulemus. Mitteeestlaste osalemine on samuti kasvanud 7,4%-lt 2015. aastal 9,1%-le 2016. aastal, kuid on jätkuvalt kaks korda madalam kui eestlaste osalus. (vt joonis 9).

Joonis 9. 25-64-aastaste osalemine tasemeõppes või koolitusel viimase 4 nädala jooksul rahvuse lõikes, (%).

Allikas: SA, tööjõu-uuring

Osalus elukestvas õppes on aastaga naiste seas kasvanud enam kui nelja protsendipunkti võrra (2015. a – 14,0%; 2016. a – 18,4%); meeste seas – enam kui kahe protsendipunkti võrra (2015. a – 10,4%; 2016. a – 12,9%). (vt joonis 10).

Joonis 10. 25-64-aastaste osalemine tasemeõppes või koolitusel viimase 4 nädala jooksul soo lõikes, (%).

Allikas: SA, tööjõu-uuring

Haridustaseme kasvades suureneb elukestvas õppes osalemise aktiivsus oluliselt – kõige enam osalevad kõrgharidusega, magistri- ja doktorikraadiga elanikud (vt tabel 6). Rõõmustav on madala haridustasemega (põhiharidus ja madalam) järjest aktiivsem osalemine elukestvas õppes. Kui veel 2010. aastal osales madala haridusega inimestest 1,9%, siis 2016. a oli see enam kui kaks korda suurem (4,9%).

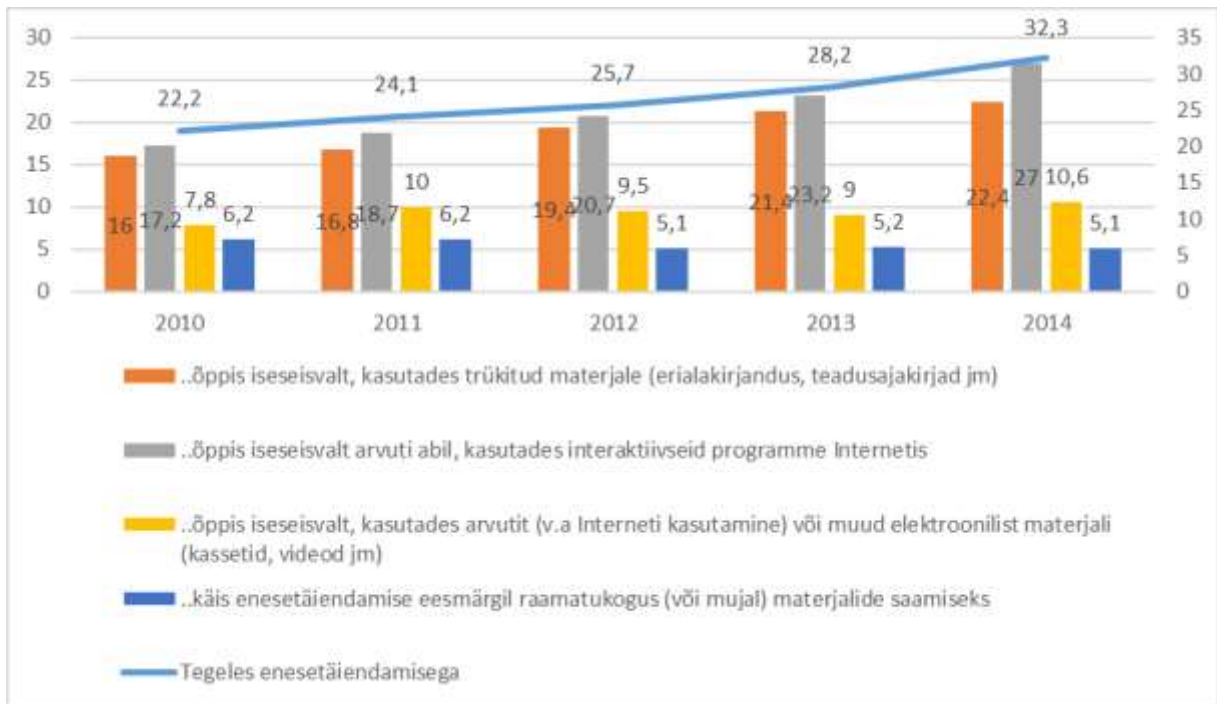
Tabel 6. 25-64-aastaste osalemine tasemeõppes või koolitusel viimase 4 nädala jooksul haridustaseme lõikes, (%).

Haridustase	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kokku	6,5	7,0	9,7	10,5	10,9	11,9	12,7	12,5	11,5	12,2	15,7
Esimese taseme haridus või madalam	1,8	1,4	2,3	2,1	1,9	3,2	4,0	4,0	3,2	4,0*	4,9*
..põhiharidus (põhikooli 6 klassi)* või madalam
..põhiharidus (põhikooli 9 klassi)*	..	1,7	2,1	2,5	2,1	3,9	3,6	4,9	3,6	3,7	5,5
..põhiharidusenõudeta kutseharidus, kutseharidus põhihariduse baasil
Teise taseme haridus, teise taseme järgne ning kolmanda taseme eelne haridus	5,1	5,9	7,8	7,6	8,0	8,6	9,4	9,2	8,4	9,0	10,9
..üldkeskharidus	6,1	7,1	7,7	10,0	10,2	11,5	11,4	12,0	11,6	12,8	14,0
..kutsekeskharidus (sh keskeri- või tehnikumiharidus) põhihariduse baasil	3,5	4,7	7,1	6,0	6,1	5,7	7,3	6,5	5,0	5,3	8,1
..kutsekeskharidus keskhariduse baasil	6,3	5,4	10,6	4,5	7,5	8,9	10,0	9,7	8,9	9,7	10,6
Kolmanda taseme haridus	11,0	11,3	15,8	18,1	18,6	19,5	20,2	19,9	18,3	18,9	25,0
..keskeriharidus keskhariduse baasil	6,8	8,6	10,3	10,1	10,8	10,7	11,7	8,6	7,3	7,5	14,0
..kõrgharidus, magistri- ja doktorikraad	12,9	12,5	18,0	21,3	21,7	22,3	22,9	22,9	20,9	21,6	27,4

Märkus: 2006.-2015. aasta andmed on ISCED 2011 haridustasemete järgi ümber arvutatud. * erinevus Eurostati andmetega tuleneb meetodika erinevusest.

Allikas: SA, *töjõu-uuring*

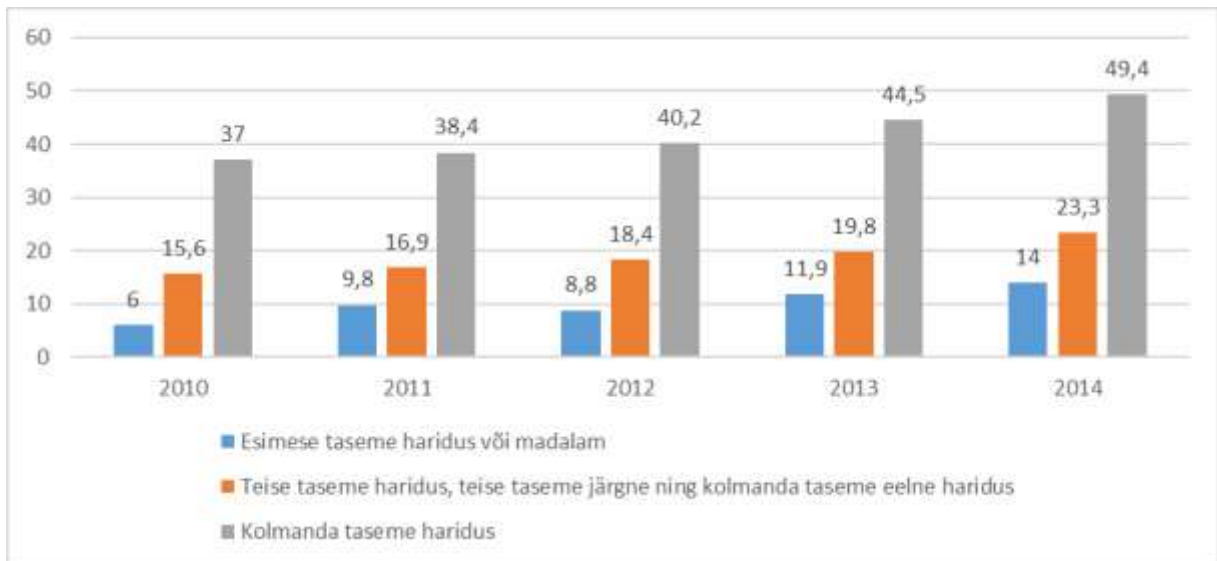
Lisaks tasemeõppes ja koolitustel osalemisele on veel oluline näitaja elanike iseseisev enesetäiendamine. Võrreldes 2010. aastaga kasvas 2014. aastaks enesetäiendamisega tegelemine 10,1 protsendipunkti võrra. Iseseisev õppimine arvuti abil, kasutades selleks interaktiivseid programme Internetis on teinud sama suurusjärgu kasvu (vt joonis 11). Veelgi suurema kasvu takistuseks on tõenäoliselt osade elanike puudulik arvutioskus.

Joonis 11. 25-64-aastaste enesetäiendamine viimase 4 nädala jooksul (%).

Allikas: SA, tööjõu-uuring

Enesetäiendamisega tegelevad samuti enam kõrgema haridustasemega elanikud (vt joonis 12). Madala haridustasemega elanike enesetäiendamine on siiski väga vähene.

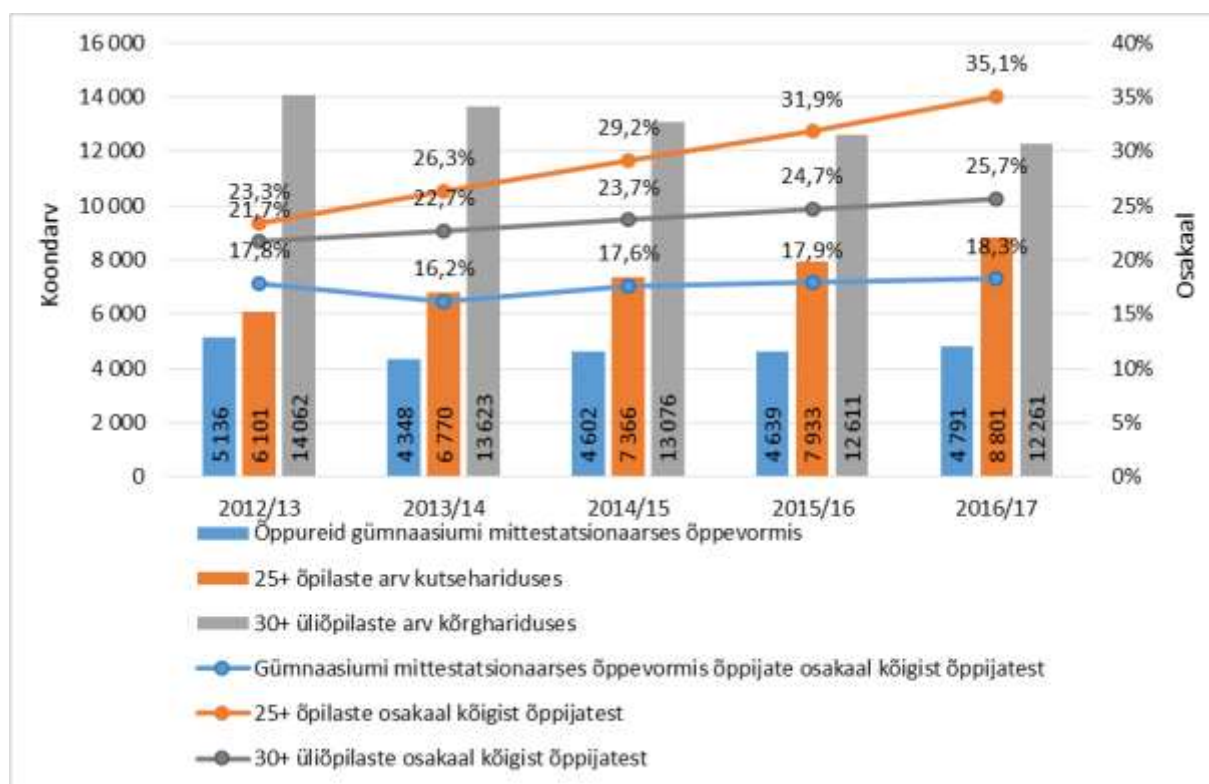
Joonis 12. 25-64-aastaste enesetäiendamine viimase 4 nädala jooksul haridustaseme lõikes (%).

Allikas: SA, tööjõu-uuring

3. Täiskasvanud õppurid tasemeõppes

Siiani oleme täiskasvanud õppijat piiritlenud vanusevahemikuga 25-64-elu aastat, siis kõrghariduse puhul loetakse käesolevas ülevaates täiskasvanud õppijaks vähemalt 30-aastaseid isikuid. Kutsehariduses loetakse täiskasvanud õppijaks vähemalt 25-aastaseid õpilasi. Kui tööalast ettevalmistust pakuvad täiskasvanud õppijale kutseõppeasutused ja kõrgkoolid, siis suur hulk on Eestis ka neid inimesi, kellel on üldharidus lõpetamata. Täiskasvanud õppija jaoks mugavam võimalus põhi- või keskkooli omandamiseks on paindlike õppevormidega mittetatsionaarne õpe, mille raames saab õppida ka üksikuid õppeaineid, võimalik on sooritada lõpueksameid eksternina.

Kõrghariduses on täiskasvanud õppurite arv (30+) viimastel aastatel olnud langustrendis, kutsehariduses aga aasta-aastalt kasvanud, olles 2016/17. õppeaastaks tõusnud 8 800 õpilasele, mis moodustab kõigist kutseõppuritest ca 35% (vt joonis 13). Üldhariduses on täiskasvanud õpilaste arv kolmel viimasel aastal kasvanud.

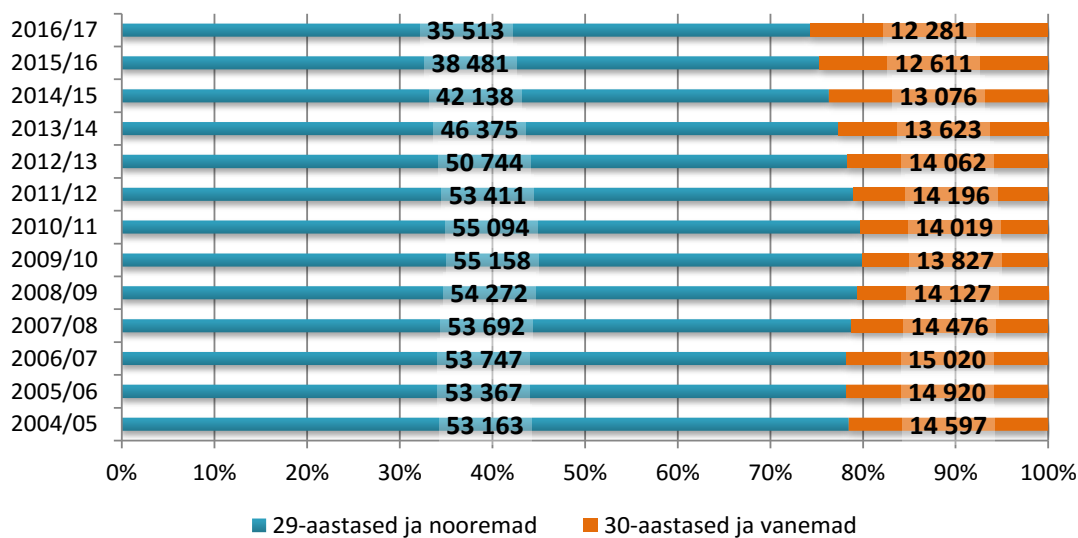

Joonis 13 . Täiskasvanute osalus tasemehariduses 2012/13–2016/17.

Allikas: EHIS.

3.1. Täiskasvanud õppija kõrghariduses

Kõrghariduses on täiskasvanute (30+ vanuses) osalus iga aastaga vähenenud (2016/17. õa. – 12 281), kuid õppijate arvu kiire languse taustal osakaaluna kasvanud ning moodustas eelmisel aastal ca 26% kõigist üliõpilastest (vt joonis 14). Vanimad üliõpilased on kõrghariduse tasemel 65+.

Joonis 14. Üliõpilaste arv 2004/05-2016/17 õppeaastal ja 30-aastaste ja vanemate üliõpilaste osakaal vanuse lõikes.

Allikas: EHIS

Kõrghariduse I astme suundade lõikes (vt tabel 7), näeme, et traditsiooniliselt on üle 30-aastaste üliõpilaste osakaal olnud suurem just rakenduskõrgharidusõppes, moodustades 2016/2017. õppeaastal 26% tudengitest, bakalaureuseõppes on täiskasvanud õppijate osakaal püsivalt 14%. Nii bakalaureuseõppes kui rakenduskõrghariduses on täiskasvanud õppijate arv vähenenud, magistriõppes samas veidi kasvanud. Magistri- ja doktoriõppes on viimase kolme aastaga täiskasvanud õppurite osakaal kasvanud.

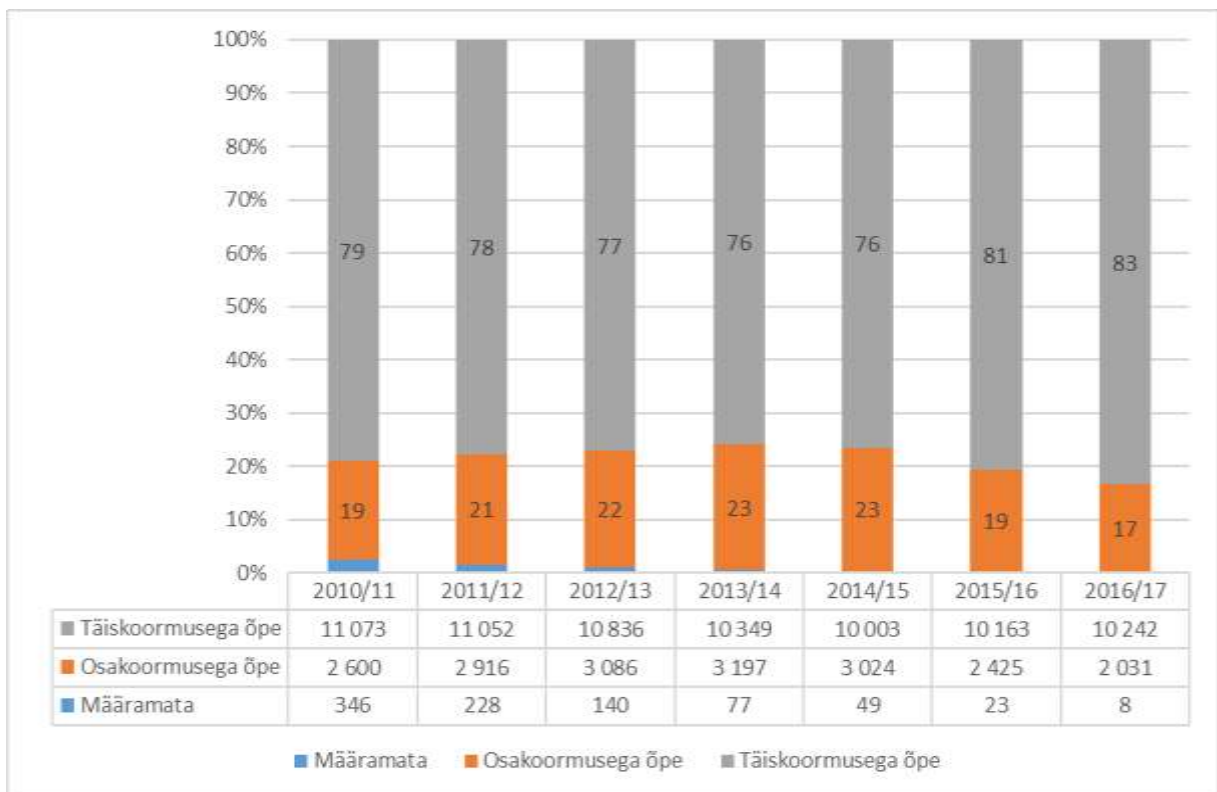
Tabel 7. 30-aastaste ja vanemate üliõpilaste osakaal kõrghariduses õpete lõikes

	2013/14		2014/15		2015/16		2016/17	
	30 + üli-õpilaste arv	30 + üli-õpilaste osakaal	30 + üli-õpilaste arv	30 + üli-õpilaste osakaal	30 + üli-õpilaste arv	30 + üli-õpilaste osakaal	30 + üli-õpilaste arv	30 + üli-õpilaste osakaal
Bakalaureuseõpe	3 114	14%	2 850	14%	2 652	14%	2 385	14%
Rakenduskõrgharidusõpe	4 082	23%	3 705	24%	3 459	24%	3 434	26%
Integreeritud õpe	341	9%	333	9%	329	10%	333	10%
Magistriõpe	4 330	34%	4 460	36%	4 452	38%	4 492	39%
Doktoriõpe	1 756	59%	1 728	60%	1 719	61%	1 637	62%
Kokku	13 623	22,7%	13 076	23,7%	12 611	24,7%	12 281	25,7%

Allikas: EHIS

Tasuta kõrghariduse rakendumisel 2013/2014. õa esialgu kasvas osakoormusega õppivate üliõpilaste arv, kuid paaril viimasel aastal on nende osakaal üliõpilaste hulgas vähenenud (vt joonis 15). Täiskoormusega õppimine annab hulga eeliseid: on eelduseks tasuta õppimiseks, võimaldab taotleda riiklikku õppetootust ning konkureerida erinevatele stipendiumitele. **Osakoormusega õppimine** tähendab, et üliõpilane täidab iga õppeaasta kohta õppekava 50–75% ulatuses ehk 30–45 ainepunkti aastas. Alla osakoormuse piiri õppijad eksmatrikuleeritakse, kuid neil on võimalik aineid läbida eksternõppes, kus koormusele piire ei seata, ja lõpetadagi ülikool eksternina. Õppekava 50% ulatuses

täitmise nõue võib-olla üks põhjusi osakoormuses õppivate üliõpilaste arvu vähenemises. Kuid peamine põhjus on tõenäoliselt tasuta õppimise võimaluses.

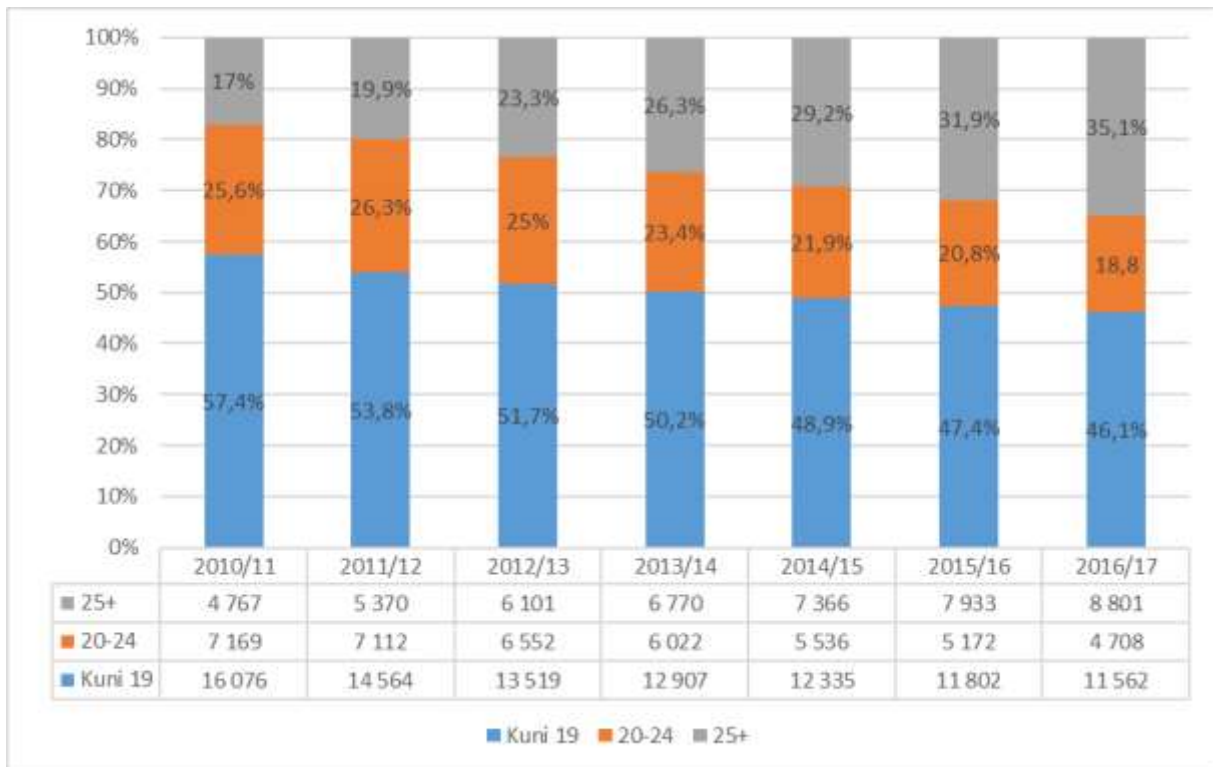
Joonis 15. 30-aastaste ja vanemate üliõpilaste jaotus õppekoormuse lõikes 2010/11-2016/17.

Allikas: EHIS

Detailset statistikat täiskasvanud õppijate kohta kõrghariduses leiab <http://haridussilm.ee/> Kõrgharidus - valida vanusegrupp 30-34 ja 35 ja enam.

3.2. Täiskasvanud õppija kutsehariduses

Kutsehariduse õpilaste sihtrühmas toimunud muutused on seotud nii demograafiliste kui ühiskondlike protsessidega. Noorte põlvkonnad on arvuliselt oluliselt väiksemad võrreldes täiskasvanute põlvkondadega, samuti pole toimunud muutust noorte põhiharidusejärgsetes edasiõppimisvalikutes. Täiskasvanute kasvanud osalus kutsehariduses annab samas tunnistust sellest, et ühiskonnas on järjest enam omaks võetud elukestva õppimise ideoloogia, mis on olnud üks Elukestva õppe strateegia 2020 peamisi eesmärke. Selle tulemusena on täiskasvanute (25+ vanuses) osaluse kiire kasv kutseõppes: 2016. a. oli neid juba 35% - 8801 õppijat (2010. a 17% - 4767 õppijat). (vt joonis 16).

Joonis 16. Õppurite vanuse muutumine kutsehariduses 2010/11-2016/17.

Allikas: EHIS

Järjest kasvavat täiskasvanute huvi kutsehariduse vastu võib pidada positiivseks. Riigikontrolli⁶ analüüs täiskasvanute osalemisest kutseõppes toob esile, et kutsehariduse omandamisel on täiskasvanute tööturu olukorrale üldiselt positiivne mõju. Õpingutele järgnenud 12 kuu jooksul vähenes nende hulk, kes olid töötuna arvel olnud ning suurenes nende hulk, kes teenisid töist tulu, keskmisest palgast suuremat tulu või tegelesid ettevõtlusega.

Täiskasvanute õppevõimalusi kutsehariduse tasemel suurendab veelgi **töökohapõhise õppe laiendamine. Töökohapõhises õppes alustas 2015. aastal meetme „Tööturu vajadustele vastava kutse- ja kõrghariduse arendamine“** toel 42 õpilast. 2016. a jooksul lisandus neile üle tuhande õpipoisi. Kokku osaleb töökohapõhises õppes üle 330 tööandja. Tegevuse algusest 2016. a lõpuni on riikliku koolitustellimuse komisjon kinnitanud 1 972 koolituskoha loomissoovi ning õppesse on võetud 1269 õpipoissi, kellest 140 on õpingud lõpetanud.

Detailset statistikat täiskasvanud kutseõppurite kohta leiab <http://haridussilm.ee/> Kutseharidus - valida vanusegrupp 25 ja enam.

⁶ Riigikontrolli analüüs „Ülevaade täiskasvanute osalemisest kutseõppes“ (2016) - <http://www.riigikontroll.ee/Riigikontrollipublikatsioonid/Auditiaruanded/tabid/206/Audit/2375/language/et-EE/Default.aspx>

3.3. Täiskasvanud õppija üldhariduses

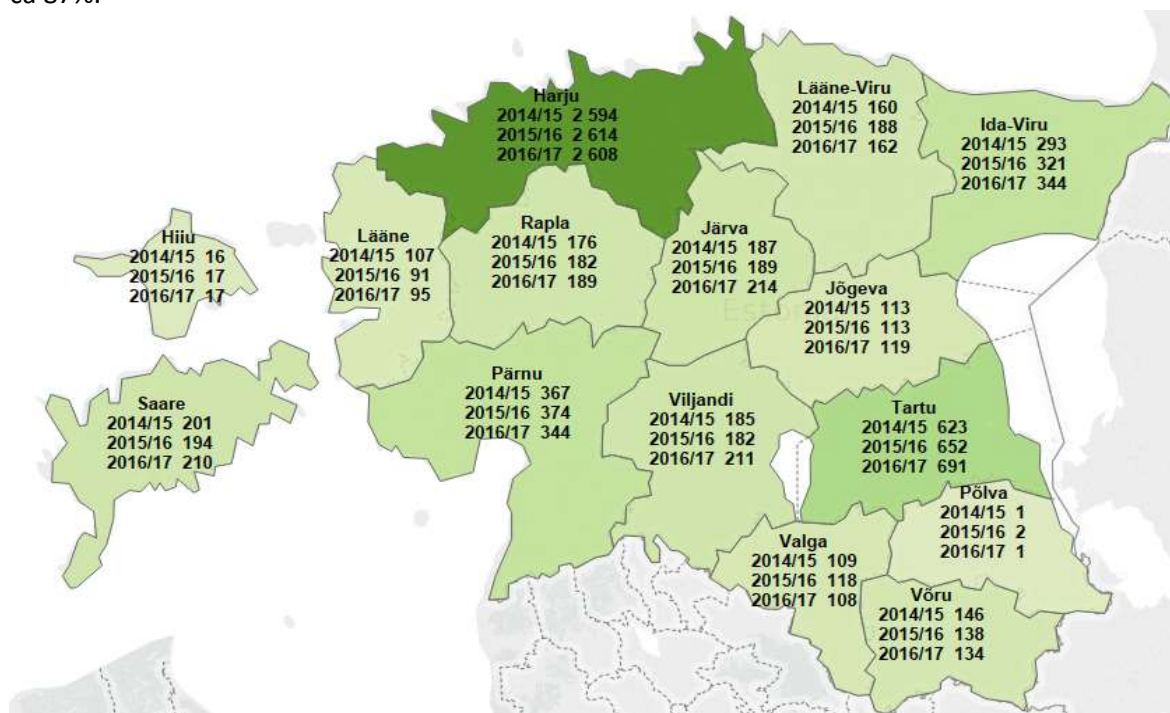
Peale 2013/14. õppeaastal toimunud langust on õpilaste arv mittestatsionaarses üldhariduses taas kasvule pöördunud (vt tabel 8). Järjest enam on teadvustatud ühiskonnas madalast haridustasemest tulenevaid probleeme - väiksem hõive, madalam palk. Erinevate osapoolte koostöö annab lootust, et haridustee katkestajaid jõuab veelgi enam õppesse tagasi. 2016. aasta alguses kinnitati haridus- ja teadusministri määrus „Struktuuritoetuste andmise tingimused **keskhariduseta täiskasvanute tagasitoomiseks tasemeõppesse**“, mille eesmärgiks on toetada haridustee katkestanud täiskasvanute tagasitoomist põhi- ja üldkeskharidusõppes ning nende õpingute edukat lõpetamist.

Tabel 8. Õppurite jaotus kooliastmeti üldhariduse mittestatsionaarses õppevormis

Kooliaste	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
1. kooliaste (1.-3. klass)	2		3		2	3	2
2. kooliaste (4.-6. klass)	17	18	17	15	14	7	7
3. kooliaste (7.-9. klass)	1 160	1 007	814	712	661	728	648
gümnaasium	6 312	5 854	5 136	4 348	4 602	4 639	4 791
Kokku	7 491	6 879	5 970	5 075	5 279	5 377	5 448

Allikas: EHIS

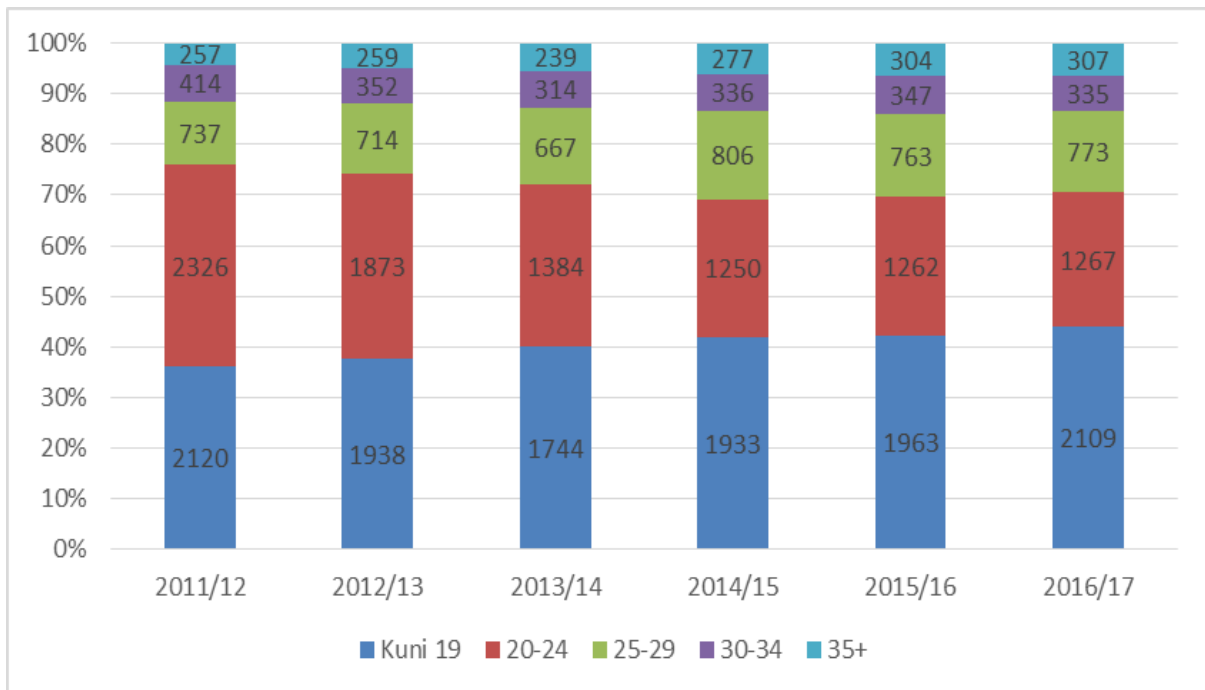
Enamikes maakondades on võimalik õppida mittestatsionaarses õppevormis, selline võimalus puudub vaid Põlvamaal. Kõige enam on õppureid Harjumaal ja Tartumaal. Kõige enam õpilasi õppis 2016/17. õppeaastal Tallinna Täiskasvanute Gümnaasiumis (903), üle 500 õppuri oli veel Tallinna Vanalinna Täiskasvanute Gümnaasiumis (761) ja Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumis (574). Napilt alla 500 õppuri oli Vana-Kalamaja Täiskasvanute Gümnaasiumis (497), ülejäänud koolides oli juba vähem õpilasi, kuid 16. täiskasvanute gümnaasiumis õppis kokku 4 758 õpilast ehk kõigist õpilastest ca 87%.

Joonis 17. Õppurite jaotus kooli maakonna lõikes üldhariduse mittestatsionaarses õppevormis 2014/15.-2016/17.

Allikas: EHIS

Eriti positiivse asjaoluna võib esile tuua 35 aastaste ja vanemate järjest suureneva õpisoovi (vt joonis 18).

Joonis 18. Õppurite vanuseline jaotus (arv tulbal ja osakaal teljel) gümnaasiumi mittestatsionaarses õppevormis 2011/12.-2016/17.

Allikas: EHIS

Detailset statistikat täiskasvanud kutseõppurite kohta leiab <http://haridussilm.ee/> Alus ja üldharidus, üldharidus ja valida õppevorm: ekstern ja üksikained, mittestatsionaarne.

4. Kutseksamite sooritamine

Eestis kehtib 8-astmeline Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (edaspidi EQF) vastav hariduslikke ja kutsekvalifikatsioone ühendav kvalifikatsiooniraamistik. 2011. a sidus Eesti oma aruandes Euroopa Komisjonile kõik formaalhariduse kvalifikatsioonid EQFga.

Kutsekvalifikatsioonisüsteem hõlmab nii kvalifikatsiooniraamistikku, kutsestandardeid kui ka kutsete tunnustamist. Süsteemi arendamisel lähtutakse põhimõttest, et see peab olema suhestatud Euroopa riikide vastavate süsteemidega ning riiklikult tunnustatud kvalifikatsioonid peavad olema võrreldavad teiste riikide vastavate kvalifikatsioonidega. Ajakohased kutsestandardid on kutsekvalifikatsioonisüsteemi alus, kuna võimaldavad inimestel võrrelda oma kompetentsust kutsealal nõutavaga ning on aluseks nii formaalhariduse kui ka täiendusõppekavade koostamisel. 2016. aastal hõlmab riiklik kutseregister kvalifikatsiooniraamistiku 2.–8. tasemel kokku 581 kompetentsipõhist kutsestandardit ja 2017. aprilli seisuga oli inimestel kokku 82 337 kehtivat kutsetunnistust, sh võib ühel inimesel olla mitu tunnistust (vt tabel 6).

Tabel 9. Kutseksamite sooritamine 1999-2017.

EKR tase	1999-2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 (17.04)	Kokku	Kehtivaid
0	5904	828	623	774	489	19	0	0	0	8637	929
2	1784	215	93	233	138	64	92	124	32	2775	2470
3	16039	3510	4080	4107	3642	3264	3097	3017	565	41321	35486
4	10834	2347	2598	2963	2780	3255	3646	3788	1129	33340	27076
5	6554	1412	1344	1406	1513	1812	1320	1764	415	17540	7453
6	2733	725	448	534	596	746	802	1203	231	8018	4994
7	1218	353	316	373	492	377	589	1097	192	5007	3418
8	319	56	53	46	69	83	138	156	16	936	511
Kokku	45 385	9 446	9 555	10 436	9 719	9 620	9 684	11 149	2 580	117 574	82 337

Allikas: Kutsekoda

Kokkuvõte

- Eri- ja kutsealase hariduseta täiskasvanute (25–64aastased) osakaal oli 2016. aastal 28,5% ning on püsinud sarnasel tasemel viimased 3-4 aastat. Ilma erialase hariduseta isikute arv on mõnevõrra suurem olnud nooremas vanusegrupis.
- Viimastel aastatel on üldkeskharidusega inimese arv vanuserühmas 25-64 olnud vahemikus ca 145-150 tuhat, keskhariduseta inimesi oli 2016. aastal ca 80 tuhat.
- Liiga palju on noori, kes ei ole jõudnud vähemalt keskhariduse tasemeni. EHISe andmetel oli põhikooli lõpetajaid aastatel 2005-2009 kokku 88 000, neist 2013. aasta lõpuks ei ole Eestis omandanud põhiharidusest kõrgemat haridustaset 18 000 ehk 20%
- Täiskasvanute (25–64) osalus elukestvas õppes tegi eelmisel aastal röömustava hüppe ning oli kõigi aegade kõrgeim. Küsitlusele eelnenud 4 nädala jooksul õppis tasemeõppes või osales koolitustele 15,7% täiskasvanutest, varasemalt on osalejaid olnud ca 12%.
- Röömustav on madala haridustasemega (põhiharidus ja madalam) järjest aktiivsem osalemine elukestvas õppes. Kui veel 2010. aastal osales madala haridusega inimestest 1,9%, siis 2016. a oli see enam kui kaks korda suurem (4,9%).
- Kõrghariduses on täiskasvanud õppurite arv (30+) viimastel aastatel olnud langustrendis, kutsehariduses aga aasta-aastalt kasvanud, olles 2016/17. õppeaastaks tõusnud 8 800 õpilaseni, mis moodustab kõigist kutseõppuritest ca 35%. Üldhariduses on täiskasvanud õpilaste arv kolmel viimasel aastal kasvanud.

Lisa 1. Kasutatud mõisted

Erialase hariduseta inimeste hulka arvestatakse kõik, kes ei oma kutseharidust või kõrgharidust.

Elukestvas õppes osalemine (25-64) koosneb:

..õppis formaalharidussüsteemis

...õppis üldhariduskoolis või kutseõppeasutuses

...õppis kõrgkoolis

..osales koolitusel

...osales tööalastel täiendus- või ümberõppekursustel

...osales tööalasel konverentsil või seminaril

...osales huvialaga või harrastusega seotud koolitusel

...osales muul koolitusel

Enesetäiendamine (25-64) koosneb:

..õppis iseseisvalt, kasutades trükitud materjale (erialakirjandus, teadusajakirjad jm)

..õppis iseseisvalt arvuti abil, kasutades interaktiivseid programme Internetis

..õppis iseseisvalt, kasutades arvutit (v.a Interneti kasutamine) või muud elektroonilist materjali (kassetid, videod jm)

..käis enesetäiendamise eesmärgil raamatukogus (või mujal) materjalide saamiseks